

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo
departamentui

2022 m. rugpjūčio 25 d., Nr. 22-149AR

Kopija:

*Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos
Nacionalinio saugumo grupei*

PRAŠYMAS PATEIKTI IŠVADĄ IR NUOMONĘ DĖL TEISĖS AKTO

Remiantis Lietuvos nacionalinio saugumo užtikrinimo pagrindų įstatymo ir jo priedelio 20 skyriumi, Valstybės saugumo departamentas teikia išvadas ir rekomendacijas Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, o prireikus ir kitoms valstybės institucijoms. Informaciją, kuri nėra valstybės paslaptis, Valstybės saugumo departamentas teikia ir visuomenei. Valstybės saugumo departamento kompetencija teikti išvadas ir pastabas dėl nacionaliniam saugumui svarbių klausimų apima ir galimybę teikti išvadas dėl teisės aktų projektų.

Atsižvelgus į tai, šiuo raštu Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) teikia prašymą Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentui pateikti nuomonę dėl Lietuvos Respublikos darbo kodekso Nr. XII-2603 248 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1607¹ (toliau – Projektas), kuris šiuo metu yra svarstomas Lietuvos Respublikos trišalėje taryboje, atitikimo nacionalinio saugumo interesams ir nacionalinį saugumą užtikrinantiems teisės aktams.

Projektu siūloma sudaryti galimybę organizuoti streikus nepaprastosios padėties metu. LVK nuomone, tokia galimybė abejotinai dera su nepaprastosios padėties aplinkybėmis, ypač dabartiniame geopolitiniame kontekste.

Nacionaliniam saugumui keliančiomis riziką pripažintos valstybės geba ir aktyviai naudoja vadinamas „minkštąsias priemones“ tikslu daryti įtaką visuomeniniams procesams ir siekia destabilizuoti padėtį demokratinėse visuomenėse, tad pagrįstai abejojame, ar draudimo streikuoti nepaprastosios padėties metu panaikinimas prisidėtų prie valstybės tikslų nacionalinio saugumo srityje įgyvendinimo ir visuomenės atsparumo galimoms provokacijoms didinimo. Svarbu ir tai, jog Projektu siūlomas reguliavimas, jei būtų priimtas, sudarytų galimybę streikuoti ir nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbiose įmonėse, dėl to būtina įvertinti tokios sprendimo galimas pasekmes nacionalinio saugumo požiūriu.

Jūsų patogumui plačiau išdėstome savo abejones, į kurias prašome atsižvelgti.

I. Nepaprastoji padėtis buvo paskelbta siekiant užtikrinti nacionalinio saugumo interesus

2022-03-09 Aiškinamajame rašte dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“ projekto buvo išdėstytos aplinkybės ir grėsmės, kuriuos šios diskusijos metu vis dar yra aktualios ir reikšmingos. Žemiau tik atkreipiame dėmesį, jog „Lietuvos Respublikos Prezidento 2022 m. vasario 24 d. dekretu Nr. 1K-872 „Dėl nepaprastosios padėties paskelbimo“ nepaprastoji padėtis buvo įvesta dėl Rusijos Federacijos veiksmų, kurie kelia grėsmę pirmaeiliams Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams <...>.

¹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/81eab1210cbc11edbf9c72e552dd5bd>

Pažymėtina, kad nuo nepaprastosios padėties įvedimo ne tik *išlieka grėsmė visuomenės rimčiai, bet ji nuo minėtųjų Lietuvos Respublikos Prezidento ir Lietuvos Respublikos Seimo sprendimų priėmimo žymiai padidėjo (atsirado naujų grėsmių)*, t. y., Rusijos Federacijos karinė agresija Ukrainos Respublikoje ne tik nemažėja, bet ir intensyvėja, dėl Ukrainos Respublikoje vykdomos Rusijos Federacijos karinės agresijos yra daromi nusikaltimai žmoniškumui, karo nusikaltimai, vykdomas valstybinis terorizmas ir nuolatiniai tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimai, ir tai lėmė nepaprastai didelio masto humanitarinę bei pabėgėlių iš Ukrainos Respublikos krizę, be to, dėl Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos vykdomos agresyvios politikos savo šalies gyventojų atžvilgiu, išaugo šių šalių gyventojų pasitraukimo iš Rusijos Federacijos bei Baltarusijos Respublikos tikimybė. Atsižvelgiant į tai, tiek būtina užtikrinti sienos apsaugą, tiek sudaryti prielaidas humanitariniam asmenų, besitraukiančių nuo agresijos, priėmimui. Taip pat stebima suintensyvėjusi asmenų veikla nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų prieigose, įskaitant galimą informacijos rinkimą. Dėl šių aplinkybių padidėjusios grėsmės visuomenės rimčiai neįmanoma pašalinti laikinai netaikant naudojimosi kai kuriomis konstitucinėmis teisėmis ir laisvėmis apribojimų bei nenustačius nepaprastųjų priemonių².

2022-03-10 Seimo nutarimo Nr. XIV-932 Dėl nepaprastosios padėties įvedimo 1 straipsnyje nurodoma, jog „nepaprastoji padėtis įvedama dėl precedento neturinčiu mastu sutelktų Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos pajėgų, kurios vykdo karinę agresiją prieš kaimynystėje esančią Ukrainos valstybę ir sukėlė humanitarinę bei pabėgėlių krizę, taip pat grasina NATO, Europos Sąjungos ir kitų Europos valstybių saugumui ir kelia grėsmę pirmaeiliams Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams; be to, dėl galimų hibridinių atakų ir įvairiausio pobūdžio provokacijų kyla grėsmė visuomenės rimčiai, kurios neįmanoma pašalinti nepanaudojus Konstitucijoje ir Nepaprastosios padėties įstatyme numatyto naudojimosi nurodytomis teisėmis ir laisvėmis proporcingo apribojimo ir netaikant konkrečių nepaprastųjų priemonių“.

Aukščiau teisės aktuose išvardintos aplinkybės nėra pasikeitusios, be to, būtina atsižvelgti, jog ateityje nepaprastoji padėtis gali būti įvedama esant dar labiau komplikuotoms aplinkybėms, dėl to, priimant sprendimus dėl nepaprastosios padėties metu galiojančio reguliavimo, susijusio su galimybe surengti streikus, atlaisvinimo, būtina įvertinti, ne tik šios dienos situaciją bet ir galimus ateities scenarijus.

II. Įstatymo keitimo iniciatorių iniciatyva nedera su tarptautine praktika

Remiantis Tarpautinės darbo organizacijos (TDO) Asociacijų laisvės komiteto sprendimų ir principų digestais³, bendras teisės streikuoti draudimas gali būti pateisinamas ūmaus nacionalinio pavojaus atveju ir apibrėžtam laiko tarpui. Europos Žmogaus Teisių Teismas nurodo, jog riboti teisę streikuoti galima siekiant teisėto tikslo, kuris EŽTK 11 straipsnyje įvardintas kaip valstybės saugumas ar visuomenės apsauga, siekis užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams <...>, apsaugoti <...> kitų asmenų teises ir laisves. Streikų bylose dažniausiai aptinkamas ribojimas yra susijęs su kitų žmonių teisių ir laisvių apsauga, kadangi, streikas dažnai reiškia žalą tiek darbdaviui, tiek tretiesiems asmenims⁴.

Kaip minėta, siūlomas reguliavimas palieštų ir įmones, kurios yra pripažintos nacionaliniam saugumui svarbiomis, veikiančias Lietuvos nacionaliniam saugumui strategiškai svarbiuose

² <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/f71dc0809fb211ec9e62f960e3ee1cb6?positionInSearchResults=27&searchModelUUID=ba71a282-33b2-44f2-ae6b-7a2603ba4c0a>

³ Asociacijų laisvės komiteto sprendimų ir principų digestai, TDO, 2006, Nr. 573

⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2014 m. balandžio 8 d. sprendimas National Union of Rail, Maritime and Transport Workers v. Jungtinė Karalystė byloje, Nr. 31045/10

sektoriuose. Pasaulyje grėšiančio trąšų ir maisto stygiaus, taip pat energetinių resursų krizės akivaizdoje, streikas nacionaliniam saugumui svarbiose įmonėse, niekaip negali būti laikytinas tinkama darbdavio ir darbuotojo ginčų sprendimo priemone.

III. Galiausiai Konstitucija ir įstatymai numato galimybę apriboti darbuotojų teisę streikuoti, o ši galimybė jau yra tinkamai sureglamentuota Lietuvos teisės sistemoje.

Darbuotojų teisė į streiką yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 51 straipsnyje, kurio 2 dalyje nustatyta, kad šios teisės apribojimus, įgyvendinimo sąlygas ir tvarką nustato įstatymas. Darbo kodekso (kuris yra įstatymas) 248 straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog *“streikai draudžiami <...> regionuose, kuriuose nustatyta tvarka paskelbta <...> nepaprastoji padėtis”*.

Teisinio prieštaravimo atsiradusiam laikinam draudimui streikuoti nėra. Konstitucijoje įtvirtinta darbuotojų teisė streikuoti nėra absoliuti. Teisės streikuoti įgyvendinimo tvarka, draudimo streikuoti aplinkybės yra išdėstytos įstatymuose, kaip tai numato Lietuvos Respublikos Konstitucija.

Valstybės saugumo departamentui susipažinus su įstatymo projektu ir įvertinus išdėstytus argumentus, prašome pateikti išvadą dėl Lietuvos Respublikos darbo kodekso Nr. XII-2603 248 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1607⁵ atitikimo nacionalinio saugumo interesams ir nacionalinį saugumą užtikrinantiems teisės aktams.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė

Originalas nebus siunčiamas. Akvilė Razumienė, el.p.: akvile@lvk.lt, tel. +370 601 51897

⁵ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/81eab1210cbc11edbf9c72e552dd5bd>